

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» ТА «ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ»

Постановка проблеми. Поняття «історія» і «історична пам'ять» не є синонімами, як це може здатися на перший погляд. Вивчення історії ставить своєю метою найбільш точне відображення минулого, опис подій, виклад їх причин, з'ясування закономірностей і результатів історичного процесу. Історична пам'ять пов'язана насамперед із усною традицією передачі інформації. Вона завжди суб'єктивна, прив'язана до конкретної особистості або соціальної групи. Пам'ять, зберігаючи в своїх схованках події, відтворює ці відомості за допомогою уяви, розбудженого почуттями, відчуттями, фактами сьогодення. Проте, аби знати про справжні українські пам'ятки нам потрібно декомунізувати всі радянські історичні залишки.

Мета. Дослідити, в чому полягає політологічний зміст понять «історична пам'ять» та «декомунізація історичної пам'яті».

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

проаналізувати зміст понять «історична пам'ять» та «декомунізація історичної пам'яті»

показати хід процесу декомунізації історичної пам'яті в Україні.

Виклад матеріалу. Історична пам'ять - «найважливіша складова самоідентифікації індивіда, соціальної групи і суспільства в цілому, бо поділ оживляє образи історичного минулого. Є таким типом пам'яті, який має особливе значення для конституювання та інтеграції соціальних груп в сьогоденні». Історична пам'ять – це сукупність донauкових, наукових, квазінаукових і ненаукових знань та масових уявлень соціуму про спільне минуле. Ключовою функцією історичної пам'яті є передача досвіду та знань про минуле, як основи самоідентифікації.

Засновник теорії історичної пам'яті - французький соціолог Моріс Альбваск. У своїй праці «Коллективна пам'ять» він пропоставив історію та історичну пам'ять: «Історія звичайно починається в той момент, коли закінчується традиція, коли загасає або розпадається соціальна пам'ять. Поки спогад продовжує існувати, немає необхідності фіксувати його письмово, та й взагалі якось фіксувати. Тому потреба написати історію того чи іншого періоду, суспільства і навіть людини виникає тільки тоді, коли вони вже пішли так далеко в минуле, що у нас мало шансів знайти навколо себе багато свідків, які зберігали про них якийсь спогад».

Історичну пам'ять вважають міфологічною, тому що, коли йдуть з життя свідки історичних подій, історична пам'ять природним чином змінюється, факти минулого переосмислюються, інтерпретуються, поетизуються. Зникають назавжди якісь деталі, інші, навпаки, укрупнюються, до них додаються відтінки сьогоднішніх реалій.

Але досить велика кількість пам'яток зберігають у собі комуністичні мотиви, які є причиною негараздів та революцій, яке пережило суспільство в епоху Незалежності.

Декомунізація в Україні – процес позбавлення від наслідків комуністичної ідеології, що розпочався в часи розпаду СРСР та стихійно активізувався під час ленінопаду в період Революції гідності. Якщо говорити про два виміри декомунізації, треба задіяти тих, хто належить до суспільствознавчих наук, працівників наукових установ, до громадських організацій, які вже усвідомили що стара комуністична ідеологія – це величезний тягар, який гальмує все, що у нас відбувається: реформи, просування до нових уявлень, руйнування старих міфів.

Процес декомунізації узаконений ухваленим 9 квітня 2015 року Верховною Радою України пакетом законів. 15 травня 2015 року закони підписав Президент України Петро Порошенко. Закони були опубліковані 20 травня 2015 року та набули чинності з 21 травня. 16 грудня 2015 року Окружний адміністративний суд Києва за позовом Міністерства юстиції України до Комуністичної партії України про заборону її діяльності та за участю Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини заборонив діяльність Комуністичної партії України.

Проте більшість населення України не завжди позитивно реагує на зміну назв вулиць, міст, руйнування пам'ятників, перепис книг, тому встановили 3 основних проблеми декомунізації історичних пам'яток:

Перша проблема – розбіжність за регіональною ознакою. Згідно з даними опитування «Рейтингу», майже половина респондентів (48%) висловлюється проти ініціативи демонтажу всіх пам'ятників Леніну в Україні. На сім відсотків менше респондентів, які підтримують цю ідею (41%), не визначились – 11%. Ставлення суспільства до перейменування населених пунктів і вулиць, що носять радянські назви, також неоднозначне. В цілому ініціативу швидше не підтримує більша частина опитуваних (57%), аніж підтримує (35%). Втім, спротив може бути пасивним. Перейменування Кіровограда на Кропивницький, яке, на відміну від зміни радянських назв інших міст, мало великий розголос, не викликало масових протестів. На маніфестацію проти такого рішення вийшло всього лиш кількасот людей. Хоча за результатами опитування Київського міжнародного інституту соціології спільно з групою «Рейтинг» лише 4% опитаних підтримували назву Кропивницький, в той час як прихильників старої назви було 57%.

Друга проблема – брак комунікації. У нещодавньому опитуванні «Рейтингу» щодо декомунізації є цікавий факт: що молодші респонденти й вищий рівень їх освіти, то більше вони підтримують декомунізаційні ініціативи. Така сама ситуація з селом та містом: селяни більше підтримують демонтаж пам'ятників та перейменування вулиць, ніж містяни. Ще однією причиною несприйняття великою частиною населення процесу декомунізації є те, що більшість українців отримують інформацію про історичне минуле хаотично з телевізора, а не з книжок чи документів. Історична пам'ять українців не сягає далі ХХ сторіччя. Більше того, вона переважно зупиняється на Другій світовій війні, максимум на 20-30 роках.

Третя проблема – в освітній сфері. Цього року у школах запровадили нову програму викладання історії ХХ століття для 10-11 класів, де комуністичний режим привірюється до нацистського. Після п'ятих уроків історії на багатьох дітей чекає інтерпретація альтернативної історії вдома, у сім'ї. І в кожного покоління – своя версія тлумачення минулого.

Станом на грудень 2016 року в Україні позбулися тоталітарних назв 51 493 об'єкти топоніміки в містах, селищах і селах, в тому числі 32 міста, 955 селищ, 25 районів, 51493 вулиці, площі, сквери тощо. Демонтовано 1320 пам'ятники Леніну та 1069 пам'ятників іншим діячам тоталітарної епохи.

Висновки. Отже, історична пам'ять – сукупність донauкових, наукових, квазінаукових і ненаукових знань та масових уявлень соціуму про спільне минуле. Декомунізація – система заходів, теоретична і практична діяльність, спрямовані на звільнення від впливу та наслідків комуністичної ідеології в усіх сферах життя країни та суспільства після падіння владущих комуністичних режимів. Процес декомунізації узаконений ухваленим 9 квітня 2015 року Верховною Радою України пакетом законів. 15 травня 2015 року закони підписав Президент України Петро Порошенко. Закони були опубліковані 20 травня 2015 року та набули чинності з 21 травня. 16 грудня 2015 року Окружний адміністративний суд Києва за позовом Міністерства юстиції України до Комуністичної партії України про заборону її діяльності та за участю Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини заборонив діяльність Комуністичної партії України.

1. Водотика С. Міський простір, декомунізація і проблеми історичної пам'яті / С. Водотика, Л. Савенок // Місто: історія, культура, суспільство. - 2017. - № 1. - С. 119-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/miks_2017_1_12
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
3. Гурик М. І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті / Гурик М.І. // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2016. - №11. – с.26-29
4. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
5. Декомунізація в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Декомунізація в Україні](https://uk.wikipedia.org/wiki/Декомунізація_в_Україні).
6. Історична пам'ять [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Історична пам'ять](https://uk.wikipedia.org/wiki/Історична_пам'ять).
7. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук-Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. – с. 320.
8. Проблеми декомунізації історичних пам'яток [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://24tv.ua/tri_problemi_dekomunizatsivi_n758475.